

POŽIADAVKY A PRIORITY RÚZ V EÚ DO 2030

ZÁSADNÁ KOREKCIA HOSPODÁRSKEJ POLITIKY V DUCHU GLOBÁLNEHO
PRAGMATIZMU A EKONOMICKEJ SLOBODY PODNIKATEĽOM

REPUBLIKOVÁ ÚNIA ZAMESTNÁVATEĽOV JE ČLENOM:

OBSAH

PREDSLOV	4
ÚVOD	5
A. POPIS SÚČASNÉHO STAVU EÚ – HLAVNÉ PROBLÉMY A VÝZVY	6
B. NÁVRHY OPATRENÍ	8
1. Posilnenie európskej konkurencieschopnosti	8
1.1 Legislatívny detox	8
1.2 Európska priemyselná dohoda	8
1.3 Energetické a klimatické ciele – návrat k realite a pragmatizmu	9
1.4 Dostupná energia pre priemysel	10
1.5 Zjednodušené a predvídateľné pravidlá štátnej pomoci	10
1.6 Ľudský kapitál, inovácie a pracovný trh budúcnosti	11
1.7 Daňové a finančné prostredie	12
2. Dokončenie a modernizácia jednotného trhu	12
2.1 Odstraňovanie pretrvávajúcich prekážok	12
2.2 Spravodlivá hospodárska súťaž	12
2.3 Moderná infraštruktúra a konektivita	13
3. Ochrana a posilnenie obchodných partnerstiev	13
3.1 Rozširovanie siete obchodných dohôd EÚ	13
3.2 Verejná podpora a finančné nástroje na obnovu Ukrajiny	14
4. Budovanie hospodárskej autonómie a odolnosti	14
4.1 Závislosť od kritických surovín	14
4.2 Strategické riadenie vody a zdrojov	15
5. Digitálne a inovačne poháňaná Európa	15
5.1 Digitálny jednotný trh	15
5.2 Digitálna transformácia MSP a prijatie umelej inteligencie	15
5.3 Európsky priemyselný dátový priestor	16
5.4 Posilnenie ochrany duševného vlastníctva a transferu technológií	16
5.5 Ochrana osobných fyziologických a zdravotných údajov zo smart IoT	16
ZÁVER	17

PREDSLOV

Významný rast svetových ekonomík v posledných dekádach, najmä v Ázii, zvyšuje konkurenciu na globálnych trhoch a ohrozuje postavenie Európy vo svete. Podiel Európy na celosvetovom HDP kontinuálne klesá a znížil sa z 25 % v roku 1990 na dnešných 14 %.

Je preto nevyhnutné, aby existovala stratégia, ktorej cieľom bude zabezpečiť postavenie Európy vo svete a jej konkurencieschopnosť v medzinárodných ekonomických vzťahoch. Stratégia, ktorej realizácia urobí z Európy rešpektovaného partnera v medzinárodných vzťahoch a miesto, kde budú žiť hrdí, šťastní a optimistickí ľudia a kde sa bude dariť podnikaniu. Podnikanie pritom definujeme v duchu najlepších stredo európskych schumpeterovských tradícií ako pretavenie nápadov do ekonomickej reality, prevzatie rizika a presadenie zmien aj proti odporu systému. Je to akt, ktorým jednotlivec naruší ekonomickú rutinu zavedením inovácie. Stratégia musí byť najlepším konkrétnym, realistickým plánom, ktorý vysvetľuje základné prepojenie medzi cieľmi a dostupnými prostriedkami. Začína presným posúdením toho, čo je želané/čo sa chce a ktoré nástroje máme k dispozícii alebo si ich môžeme realisticky vytvoriť, aby sme dosiahli želaný výsledok. Stratégia musí hodnotiť, zoradiť a prioritizovať.

Republiková únia zamestnávateľov (ďalej len „RÚZ“) pritom vníma súčasný stav a problémy Európskej únie (ďalej len „EÚ“) nasledovne:

Suverenita nie je prežitok

Národný štát nie je akási „historická chyba“, ale základný rámec demokracie. Iba tam, kde existuje jazyk, kultúra, historická skúsenosť a politická zodpovednosť, môže občan reálne ovplyvňovať moc. Centralizácia rozhodovania oslabuje túto väzbu a mení občana na pasívneho pozorovateľa.

Demokracia nemôže byť vzdialená

Rozhodnutia, ktoré zásadne ovplyvňujú život ľudí, sa nesmú robiť v inštitúciách, ktoré nikto priamo nevolil a ktoré nenesú politické následky svojich zlyhaní. Čím je moc vzdialenejšia, tým je menej kontrolovateľná – a tým menej demokratická.

Jednotné riešenia pre nerovnaké krajiny nefungujú

Európa je mozaika. To, čo dáva zmysel pre jednu krajinu, môže byť škodlivé pre inú. Rozvoj jednotného vnútorného trhu síce vyžaduje istú mieru harmonizácie, ale otázky hospodárskej politiky, migrácie, sociálnych tém či zloženia výrobného mixu v energetike si vyžadujú lokálne riešenia rešpektujúce špecifické okolnosti členského štátu, nie univerzálne smernice.

Byrokracia dusí iniciatívu

Regulácia sa stala cieľom sama o sebe. Namiesto podpory podnikania, inovácií a rastu vytvára EÚ prostredie, v ktorom sa viac vyplňajú formuláre než vytvára hodnota. Malé a stredné podniky (ďalej len „MSP“) platia najvyššiu cenu za systém, ktorý im mal pomáhať.

Spolupráca áno, centralizmus nie

Chceme Európu spolupracujúcich štátov, nie nadnárodnú vládu. Európu, kde sa rozhodnutia robia čo najbližšie k občanom. Európu, ktorá rešpektuje rozdiely a špecifické okolnosti členských štátov.

Reformovať alebo stratiť dôveru

Ak sa EÚ nevráti k princípom subsidiarity, zodpovednosti a rešpektu k suverenite, bude ďalej strácať legitimitu. Dôvera sa nedá nariadiť – musí sa zaslúžiť.

Budúcnosť Európy patrí tým, ktorí rešpektujú slobodu občanov a slobodu podnikania.

ÚVOD

Viaceré analýzy a správy – vrátane správ Maria Draghiho¹ a Enrica Lettu² – upozorňujú na klesajúcu konkurencieschopnosť EÚ. Tento trend má priamy dopad aj na Slovensko ako otvorenú a exportne orientovanú ekonomiku.

RÚZ vníma EÚ na jednej strane ako správnu alternatívu pre Slovensko, avšak zároveň si uvedomuje, že v EÚ je čo zlepšovať.

Tento materiál predstavuje prioritné témy, ktoré chce RÚZ presadzovať s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť SR a EÚ. Materiál obsahuje návrhy, ako zastaviť a eliminovať pokles konkurencieschopnosti a opätovne naštartovať zdravý a udržateľný ekonomický rast EÚ.

Vzhľadom na dynamicky sa meniace globálne hospodárske a geopolitické prostredie považuje RÚZ za kľúčové, aby Slovensko nielen reagovalo na aktuálne výzvy, ale aj proaktívne formovalo svoju pozíciu v spoločnom európskom priestore.

Dokument obsahuje stručný popis aktuálneho stavu EÚ, ktorý vychádza aj z vyššie popísaných správ o stave Únie a následne predstavuje odporúčania navrhované RÚZ na zlepšenie európskeho hospodárskeho prostredia a posilnenie konkurencieschopnosti EÚ.

Hlavné oblasti, ktoré materiál rieši, sú:

1. Posilnenie európskej konkurencieschopnosti
2. Dokončenie a modernizácia jednotného trhu
3. Ochrana a posilnenie obchodných partnerstiev
4. Budovanie hospodárskej autonómie a odolnosti
5. Digitálne a inovačne poháňaná Európa

Nosným princípom tohto dokumentu vo všetkých uvedených oblastiach je prístup „menej regulácie, a ak už regulácia, tak kvalitná“: preferujeme dereguláciu a dôsledné vymáhanie existujúcich pravidiel pred prijímaním nových noriem, harmonizáciu len tam, kde fragmentácia trhu zvyšuje náklady pre podniky, a subsidiaritu všade tam, kde národná regulácia podporuje inovácie a rast.

¹ Draghi, Mario: „The future of European competitiveness.“ September 2024. <https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en>

² Letta, Enrico: „Much more than a market“. April 2024; <<https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>>

A. POPIS SÚČASNÉHO STAVU EÚ – HLAVNÉ PROBLÉMY A VÝZVY

Kľúčové prekážky európskej konkurencieschopnosti sú vysoké ceny energií a závislosť EÚ od energetických a priemyselných surovín, silná globálna konkurencia a geopolitické tlaky, slabé a fragmentované kapitálové trhy, fragmentácia jednotného trhu, vysoká regulačná záťaž, slabšie tempo inovácií a digitálnej transformácie a demografické výzvy.

Vysoké a nestabilné ceny energií

Nedávna energetická kríza odhalila, že európsky priemysel je oproti globálnej konkurencii výrazne znevýhodnený. Európska komisia odhaduje, že vysoké ceny energií z posledných rokov už citelne znížili potenciálny rast EÚ. Takmer polovica európskych podnikov uvádza, že náklady na energie považujú za hlavnú bariéru pre investície, čo je o 30 % viac než v USA. Predovšetkým energeticky náročné odvetvia stratili od roku 2021 odhadom 10 až 15 % svojej produkcie, čo prehľbuje európsku závislosť od dovozov. Náklady navyše rastú aj v dôsledku ambiciózných klimatických cieľov: dekarbonizácia štyroch najväčších energeticky náročných odvetví (chemický priemysel, hutnícky priemysel, výroba stavebných materiálov, papierenský a celulózový priemysel) si vyžiada investície približne 500 miliárd eur do roku 2040. Sektor dopravy bude pre splnenie klimatických cieľov vyžadovať od roku 2031 ďalších 100 miliárd eur ročne. Kombinácia energetickej krízy a ambiciózných klimatických cieľov teda výrazne komplikuje postavenie európskych výrobcov na globálnom trhu.

Energetická a surovinová závislosť

Pred rokom 2021 tvoril ruský plynodný plyn až 45 % dovozu plynu do EÚ. Tento zdroj lacnej energie sa však dôsledkom vojny na Ukrajine prakticky stratil, čo si vyžiadalo rozsiahle finančné zdroje a urýchlené budovanie LNG infraštruktúry. Podobne pri kritických surovinách a polovodičoch je EÚ odkázaná na dovoz, pričom má obmedzené vlastné spracovateľské a recyklačné kapacity, čo zvyšuje zraniteľnosť pri prerušení dodávateľských reťazcov.

Globálna konkurencia a geopolitické tlaky

Podiel EÚ na svetovom HDP sa postupne znižuje. IMF aktuálne (2026) predpovedá, že podiel EÚ na svetovom HDP je približne 14 %, kým USA 14,5 % a Čína 20 %. Medzi rokmi 2000 a 2019 rástol podiel medzinárodného obchodu na európskom HDP z 30 % na 43 %, no tento trend sa spomalil. Multilateralizmus je v kríze a vojna na Ukrajine, obchodná vojna medzi USA a Čínou, či nestabilita v Afrike vytvárajú nové bezpečnostné a hospodárske riziká, ktoré zhoršujú investičné prostredie v Európe.

Slabé a fragmentované kapitálové trhy

Európske kapitálové trhy nie sú ani po desaťročiach budovania jednotného trhu dostatočne integrované. Najmä MSP v Európe, na rozdiel napríklad od tých amerických, sa pri financovaní spoliehajú predovšetkým na bankové úvery. Tento pretrvávajúci trend limituje ich schopnosť rásť a inovovať. Európske domácnosti pritom disponujú obrovským objemom úspor, ktorý však zostáva uložený v neproduktívnych formách. Podľa EIB Investment Survey 2023 až 61 % firiem uviedlo, že regulácia je prekážkou dlhodobých investícií, pričom 83 % spoločností označilo komplexnosť a dĺžku administratívnych procesov za zásadný problém. Absencia jednoduchých a dostupných investičných produktov bráni mobilizácii kapitálu.

Nedokončený jednotný trh a regulačná záťaž

Európsky jednotný trh ani v súčasnosti nedokáže plne rozvinúť svoj potenciál. Správa Maria Draghiho upozorňuje, že pretrvávajúce obchodné bariéry a fragmentácia trhov spôsobujú, že Európa prichádza až o 10 % HDP. Administratívna záťaž navyše zvyšuje náklady na podnikanie. Už v roku 2014 odhadovala tzv. Stoiberova skupina administratívne zaťaženie na 150 miliárd eur ročne (1,3 % HDP), pričom chýbajúca harmonizácia a zložité procesy znamenajú ďalšie náklady vo výške až 200 miliárd eur ročne. Tento stav robí európske podnikateľské prostredie menej priaznivým než v USA a brzdí nové investície.

Slabšie tempo inovácií a digitálnej transformácie

Produktivita v Európe už dlhodobo zaostáva za USA. Pracovná produktivita v EÚ, ktorá sa po druhej svetovej vojne do roku 1995 zvýšila z 22 % na 95 % úrovne USA, následne klesla späť pod 80 %. Medzi rokmi 2002 a 2023 sa rozdiel v HDP medzi EÚ a USA prehĺbil z približne 15 % na 30 %, pričom až 70 % tejto medzery je spôsobených nižšou produktivitou. Reálny disponibilný príjem na obyvateľa rástol v USA od roku 2000 takmer dvojnásobným tempom v porovnaní s Európou. Rozdiel je najvýraznejší v oblasti digitálnych technológií a difúzie inovácií, kde Európa čelí akútnej hrozbe, že svoje zaostávanie bude naďalej prehľbovať.

Demografické výzvy

Európa vstupuje do obdobia, keď rast HDP už nepodporuje rast pracovnej sily. Pracovná populácia EÚ má do roku 2040 každoročne klesať približne o 2 milióny ľudí a pomer pracujúcich k dôchodcom sa zníži zo súčasných 3:1 na 2:1. Pri súčasnom tempe rastu produktivity by to stačilo do roku 2050 len na udržanie HDP, čo v kombinácii s vysokým verejným dlhom a potrebami v oblasti dekarbonizácie, digitalizácie a obrany povedie k tlaku na udržateľnosť verejných financií.

B. NÁVRHY OPATRENÍ

1. Posilnenie európskej konkurencieschopnosti

Európsky priemysel čelí rastúcej globálnej konkurencii, geopolitickým otrasom a výzvam zelenej a digitálnej transformácie. EÚ potrebuje ambicióznú, ale zároveň realistickú stratégiu, ktorá posilní jej priemyselné jadro, podporí inovácie a zníži ekonomicko-geopolitickú závislosť od tretích krajín. Základom tejto stratégie musí byť predvídateľné a jednoduché regulačné prostredie, dostupné a cenovo konkurencieschopné energie, kvalitná a vzdelaná pracovná sila a prepojenosť výskumu a vývoja s praxou.

1.1 Legislatívny detox

Komplexná a neustále sa meniaci regulácia je jednou z hlavných bariér konkurencieschopnosti. EÚ musí zásadne deregulovať a tým znížiť administratívnu záťaž, sprehľadniť legislatívny rámec a digitalizovať procesy. Cieľom je vytvoriť prostredie, ktoré podporuje rast, inovácie a odolnosť podnikov.

Odporúčania:

- Zníženie regulačnej záťaže: znížiť regulačnú a administratívnu záťaž v EÚ o 20 % do roku 2035, zaviesť zásadu „one-in, two-out“, systematicky revidovať existujúce regulácie z pohľadu administratívnej záťaže a zabrániť vzniku nových vnútroštátnych bariér.
- Skvalitnenie tvorby regulácií: zaviesť povinné hodnotenie vplyvov na konkurencieschopnosť pri nových návrhoch legislatívy, vytvoriť konzultačnú platformu podnikateľov pri Rade EÚ, uplatňovať regulačné moratóriá či dlhšie prechodné obdobia v najviac zaťažených sektoroch.
- Digitalizovanie administratívy: elektronické povolenia a procesy (eIDAS 2.0), zjednodušenie digitálnej legislatívy (GDPR, DSA, AI Act, DMA) a využívanie regulačných sandboxov na testovanie deregulácie.
- Primeranosť v oblasti ESG: zaviesť odklad povinného ESG reportingu pre MSP a flexibilitu pre väčšie podniky, s dôrazom na proporcionalitu poskytovaných údajov.

1.2 Európska priemyselná dohoda

EÚ s priemyselne založenou ekonomikou potrebuje stratégiu, ktorá lepšie vyvažuje klimatické ambície s podporou priemyslu a výroby zelených/čistých technológií na domácej pôde. Prioritou by mala byť integrácia strategických projektov, investície do spracovania nerastných surovín a výroby zelených technológií a podpora projektov súvisiacich s Critical Raw Materials Act (CRMA).

Odporúčania:

- Vyvážený prístup ku klimatickej politike a cieľom: zosúladiť klimatické ciele s oživením a podporou rozvoja európskeho priemyslu, podporovať technologicky neutrálne politiky a obmedziť nadmernú reguláciu v priemyselnej politike.
- Integrovaná európska priemyselná stratégia: zaviesť spoločný európsky rámec, koordinovaný podobne ako Európsky semester, podporiť budovanie obchodných reťazcov, najmä pre MSP a najmä v oblastiach výroby batérií, čipov a komponentov.

- Centrá excelentnosti a strategické projekty: podporiť vznik európskych centier excelentnosti pre zelené technológie (vodík, obehové hospodárstvo) a zrýchliť schvaľovanie cezhraničných projektov prostredníctvom flexibilnejších pravidiel štátnej pomoci.

1.3 Energetické a klimatické ciele – návrat k realite a pragmatizmu

Prechod k uhlíkovo neutrálnemu priemyslu by mal byť na európskej úrovni nastavený realisticky a postupne. EÚ musí dosiahnuť dekarbonizáciu priemyslu vyváženým spôsobom, ktorý je technologicky reálny, ekonomicky únosný a konkurencieschopný v porovnaní s tretími krajinami. EÚ by taktiež mala plne diverzifikovať energetické zázemie a posilniť cenovú stabilitu aj dostupnosť energií pre priemyselných odberateľov.

Odporúčania:

- Reálne ciele: prehodnotiť klimatické ciele EÚ do roku 2040 a 2050 s ohľadom na aktuálny technologický pokrok, ekonomickú realizovateľnosť a na iné podmienky; každých 5 rokov vykonať revíziu cieľov podľa dostupných technológií a globálnej konkurencie.
- Prehodnotiť a prípadne obmedziť opatrenia s neprimeranými nákladmi a spornými prínosmi v praxi: príkladom je zákaz SF₆ v elektroenergetických zariadeniach, najmä pokiaľ technické alternatívy nie sú dostupné v dostatočnom rozsahu, kvalite a čase, čím vznikajú riziká pre investície, prevádzkovú bezpečnosť a spoľahlivosť distribúcie elektriny.
- Rovnaké podmienky pre energetické zdroje: prispôbiť ciele v oblasti rozvoja OZE s ohľadom na národné rozdiely v technických a ekonomických možnostiach, ako aj energetický mix a investičnú kapacitu, legislatívne uznať jadro a OZE ako rovnocenné bezuhlíkové zdroje, povoliť štátne stimuly pre jadrové reaktory, SMR a obnoviteľné zdroje.
- Energetická bezpečnosť: posilniť energetickú bezpečnosť prostredníctvom postupnej diverzifikácie zdrojov (Nórsko, USA, severná Afrika), zabezpečiť udržateľné, cenovo dostupné a spoľahlivé dodávky elektriny a tepla.
- Domáca výroba a energetická infraštruktúra: zvýšiť európsku kapacitu výroby energie stimulovaním investícií do obnoviteľných zdrojov a skladovania; zaviesť urýchlené povoľovanie nových projektov; prioritne modernizovať elektrické prenosové a distribučné systémy, vrátane cezhraničnej energetickej infraštruktúry s cieľom uľahčiť cezhraničné výmeny energií.
- Flexibilita v ETS a CBAM: prehodnotiť systém ETS (a v nadväznosti aj CBAM) a zrealizovať emisné ciele EÚ s ohľadom na technické a ekonomické možnosti priemyslu a sociálne potreby domácností. Prehodnotiť nastavenú trajektóriu postupného znižovania bezodplatnej alokácie pre sektory vystavené riziku tzv. carbon leakage, tak, aby im mohli byť bezplatné emisné povolenky pridelované v nezmenenom objeme do roku 2030. Zachovať mechanizmus kompenzácie nepriamych nákladov EU ETS premietnutých do cien elektriny až do dosiahnutia plne dekarbonizovaného energetického systému.

1.4 Dostupná energia pre priemysel

S ohľadom na zvyšovanie dopytu po elektrickej energii v dekarbonizovanom priemysle, doprave, ale aj v dátovom manažmente, by EÚ mala presadzovať modernizáciu energetickej infraštruktúry a rozvoj obnoviteľných a jadrových zdrojov, ako aj rýchlejšie povoľovacie procesy pre nové energetické zdroje a infraštruktúru.

Odporúčania:

- Dizajn trhu s elektrinou: preskúmať, ako účinnejšie preniesť nákladové výhody elektriny z obnoviteľných a nízkouhlíkových zdrojov na spotrebiteľov – vrátane energeticky náročných odvetví a domácností – prostredníctvom zlepšenia fungovania a uplatňovania existujúcich trhových pravidiel, pričom uvedené kroky musia byť podložené dôkladnými hodnoteniami vplyvov.
- Dlhodobé kontrakty a infraštruktúra: zriadiť európsku platformu pre PPA medzi priemyslom a výrobami zelenej energie; prioritizovať priemyselné potreby v modernizácii sietí a povoľovacích procesoch.
- Nové zdroje energie vrátane podpory flexibility: podporiť výstavbu malých modulárnych reaktorov (SMR) v krajinách s jadrovou tradíciou a financovať komunitné energetické riešenia pre priemyselné parky aj s podporou európskych zdrojov. Podporiť rozvoj flexibilných zdrojov energie s cieľom zabezpečiť dlhodobú a spoľahlivú prevádzku elektrizačnej sústavy SR.
- Ceny elektrickej energie pre priemysel na národnej úrovni: kompenzovať ceny elektrickej energie na základe Rámca pre opatrenia štátnej pomoci v zmysle Dohody o čistom priemysle (CISAF) týkajúcich sa dočasnej úľavy pri veľkoobchodnej cene elektriny, vrátane alokácie dostatočných finančných zdrojov pre tento mechanizmus.
- Efektívne využívanie dostupných zdrojov financovania: podporiť efektívne využitie EÚ zdrojov, vrátane priamo riadených (napríklad CEF), na zvýšenie odolnosti energetického sektora, a to najmä s ohľadom na investície do elektrizačných sústav.

1.5 Zjednodušené a predvídateľné pravidlá štátnej pomoci

Rozdiely v štátnej pomoci medzi členskými štátmi EÚ narúšajú rovnaké podmienky na jednotnom trhu. Potrebný je jednotný, transparentný a harmonizovaný systém, ktorý umožní spravodlivý prístup k pomoci všetkým podnikom, vrátane MSP a energeticky náročných odvetví.

Odporúčania:

- Väčšia transparentnosť a porovnateľnosť: rozšíriť EU State Aid Scoreboard o detailnejšie dáta podľa sektorov a veľkosti podnikov; využívať tieto výsledky pri hodnotení hospodárskej politiky EÚ a aj národných politik štátnej pomoci.
- Rýchlejšie schvaľovanie: zaviesť digitálne šablóny a jednotný proces pre všetky členské štáty s cieľom zjednodušiť prístup k štátnej pomoci a odstrániť administratívne bariéry.
- Cielená podpora pre kľúčové sektory: zabezpečiť, aby MSP a energeticky náročné odvetvia mali prioritný prístup k štátnej pomoci cez jednoduchšie schvaľovacie kanály.

1.6 Ľudský kapitál, inovácie a pracovný trh budúcnosti

Konkurencieschopnosť Európy závisí od schopnosti prepojiť výskum s praxou, rozvíjať moderné zručnosti a nastaviť pracovný trh a jeho právnu reguláciu tak, aby bol flexibilný aj atraktívny pre talenty, s dôrazom na vyvážené práva zamestnancov a aj potreby zamestnávateľov. EÚ by mala podniknúť kroky smerom k reforme vzdelávania v súlade s aktuálnymi a budúcimi potrebami trhu práce, podporiť aplikovaný výskum a zároveň uľahčiť prístup zamestnávateľov ku kvalifikovanej pracovnej sile.

Odporúčania:

- Prepojenie výskumu a priemyslu: posilniť financovanie aplikovaného výskumu (Horizon Europe, Digital Europe, ECF a pod.) z európskych zdrojov a prioritne podporiť investície s vysokou pridanou hodnotou, vytvoriť jednotné kontaktné miesta na podporu inovačných projektov, zjednodušiť transfer výsledkov z univerzít do praxe, uľahčiť mobilitu výskumných pracovníkov medzi súkromným a akademickým sektorom.
- Zručnosti a vzdelávanie: zosúladiť vzdelávacie systémy s potrebami trhu práce, vytvoriť databázu inovačných potrieb priemyslu, podporiť aplikovaný výskum a zakladať priemyselne orientované inovačné klustre v súlade s regionálnymi potrebami; vytvoriť databázu nedostatkových zručností podľa sektorov a regiónov; podporovať rekvalifikáciu a zapájanie MSP do programov v oblasti AI a digitálnych technológií.
- Mobilita a talenty: rozvíjať duálne vzdelávanie, firemné akadémie a partnerstvá univerzít s podnikmi; zaviesť európske duálne štandardy kvalifikácie uznané vo všetkých členských štátoch a zjednodušiť a digitalizovať proces uznávania kvalifikácií pracovnej sily z tretích krajín a rozvíjať programy prilákania talentov (výskumné víza, start-up pobyty).
- Flexibilnejší pracovný trh: posilniť prediktívne plánovanie pracovnej sily s ohľadom na demografický pokles obyvateľstva EÚ a nedostatok pracovnej sily, revidovať európske regulácie pracovného času a dovoleníek a ponechať úpravu minimálnych miezd v plnej kompetencii členských štátov.

1.7 Daňové a finančné prostredie

Stabilné daňové systémy, prehľadné sadzby dane a funkčné kapitálové trhy sú základom investícií, hospodárskeho rastu a konkurencieschopnosti. EÚ musí rešpektovať národné kompetencie v oblasti daní a zároveň odstrániť bariéry brániace voľnému pohybu kapitálu. V oblasti daní RÚZ považuje subsidiaritu za kľúčovú – daňová konkurencia medzi členskými štátmi je súčasťou európskej konkurencieschopnosti a musí zostať v národnej kompetencii.

Odporúčania:

- Daňová politika: ponechať reguláciu daňových sadzieb (okrem dovozných ciel) v plnej národnej právomoci, prehodnotiť harmonizáciu DPH a podporovať daňovú konkurenciu medzi členskými štátmi.
- Kapitálové trhy: zjednodušiť zakladanie bankových účtov a vlastníctvo nehnuteľností pre podnikateľské subjekty v celej EÚ; uľahčiť nákup a predaj akcií na európskych burzách a vstup firiem na burzu.

2. Dokončenie a modernizácia jednotného trhu

Jednotný trh patrí medzi najväčšie úspechy EÚ, no jeho potenciál nie je plne využitý. Pretrvávajúce bariéry a nadmerná regulácia brzdia jeho rozvoj. Pre vytvorenie dynamického prostredia je potrebné zjednodušiť pravidlá, odstrániť byrokraciu a podporiť infraštruktúru tak, aby výhody trhu boli dostupné pre všetkých podnikateľov.

2.1 Odstraňovanie pretrvávajúcich prekážok

EÚ musí dôrazne presadzovať plné uplatňovanie štyroch slobôd EÚ, najmä vo sfére služieb. Vnútorne bariéry bránia slobodnému pohybu tovaru, kapitálu a osôb, čo znižuje efektivitu trhu.

Odporúčania:

- Plné uplatňovanie štyroch slobôd: presadzovať voľný pohyb tovaru, služieb, kapitálu a osôb; zabezpečiť rovnaký prístup na jednotný trh pre všetky členské štáty a umožniť zapojenie nečlenských krajín podľa osvedčených modelov.
- Jednotné a férové pravidlá vzájomného uznávania na jednotnom trhu.
- Odolné dodávateľské reťazce: monitorovať a diverzifikovať kritické reťazce, s podporou novej európskej analytickej jednotky.

2.2 Spravodlivá hospodárska súťaž

Európske podniky čelia narušeniam trhu spôsobeným subvenciami tretích krajín, antidumpingovými praktikami a rozdielnym uplatňovaním pravidiel v rámci EÚ. Zachovanie konkurencieschopnosti si vyžaduje rýchlejšie a jednotnejšie uplatňovanie pravidiel a dôslednú ochranu pred neférovou súťažou.

Odporúčania:

- Ochrana pred neférovou konkurenciou: zabrániť narušeniam hospodárskej súťaže spôsobeným subvenciami z tretích krajín a nekalým zahraničným obchodným praktikám, posilniť kontrolu EÚ nad vplyvom týchto praktík na domácom trhu.
- Rýchlejšie a účinnejšie nástroje: podporiť revíziu antidumpingových pravidiel a procesov s cieľom zrýchliť vydávanie rozhodnutí a dynamické hodnotenie reálnej situácie na trhu.
- Jednotné uplatňovanie v EÚ: odstrániť rozdiely medzi členskými štátmi v oblasti pravidiel hospodárskej súťaže a zosúladiť jej pravidlá so strategickými cieľmi EÚ.

2.3 Moderná infraštruktúra a konektivita

Moderná a prepojená infraštruktúra je základom fungovania jednotného trhu. Prioritou je rozvoj TEN-T a TEN-E koridorov pre ekologickú nákladnú dopravu. Rovnako dôležitá je digitálna infraštruktúra, najmä gigabitové pripojenie v priemyselných zónach a spoločné cezhraničné plánovanie dopravných, energetických a digitálnych projektov. Financovanie prostredníctvom nástroja CEF Digital umožní urýchliť rozvoj technológií aj v menej rozvinutých regiónoch. Infraštruktúra musí byť strategicky koordinovaná, interoperabilná a odolná.

Odporúčania:

- Investície a konektivita: Investovať do cezhraničnej železničnej, energetickej a digitálnej infraštruktúry a presadzovať ich spoločné plánovanie. Uprednostniť začlenenie Slovenska do kľúčových koridorov EÚ (TEN-T, TEN-E) a vytvoriť rýchlostné koridory TEN-T pre nákladný železničný a ekologický transport, s postupným prechodom od cestnej dopravy.
- Posilniť financovanie CEF Digital pre gigabitové pripojenie v priemyselných zónach a zabezpečiť súdržnosť energetických, dopravných a digitálnych sietí.

3. Ochrana a posilnenie obchodných partnerstiev

V meniacom sa geopolitickom prostredí musí EÚ posilniť obchodné partnerstvá a zároveň chrániť jednotný trh pred neférovou konkurenciou. Obchodné dohody majú otvárať nové trhy, podporovať európsky priemysel a prispievať k hospodárskej bezpečnosti. Dôležitú úlohu hrá aj zapojenie členských štátov do obnovy Ukrajiny, ktoré by malo byť súčasťou spoločnej vízie udržateľného rastu a solidarity.

3.1 Rozširovanie siete obchodných dohôd EÚ

EÚ by mala aktívne podporovať finalizáciu obchodných dohôd s partnermi ako Mercosur, India a ASEAN. Dôležité je zabezpečiť výhodné podmienky pre európskych vývozcov. Súčasťou obchodnej politiky musí byť aj obrana strategických záujmov európskych priemyselných odvetví.

Odporúčania:

- Obchodné dohody: dokončiť a ratifikovať obchodné dohody s Mercosur, Indiou a ASEAN, zabezpečiť špeciálne zmluvné sekcie pre MSP a konkrétne výhody pre priemyselných vývozcov. Zachovať jednoduchý proces schvaľovania obchodných dohôd bez dodatočných hodnotiacich nástrojov, aby sa nebrzdila ratifikácia.
- Geopolitická stratégia: pripraviť jednotnú geopoliticko-obrannú-obchodnú stratégiu EÚ voči partnerom aj konkurentom.

3.2 Verejná podpora a finančné nástroje na obnovu Ukrajiny

EÚ musí zabezpečiť aktívnu účasť domácich firiem na povojnovej obnove Ukrajiny, a to vrátane podpory prostredníctvom záruk, úverov a poistenia investícií. Strategickým cieľom členských štátov musí byť aj zapojenie európskych podnikov do rekonštrukčných projektov. Lepšie infraštruktúrne prepojenie Ukrajiny a EÚ zároveň uľahčí obchod a posilní hospodársku integráciu.

Odporúčania:

- Účasť európskych a slovenských firiem: zabezpečiť, aby sa slovenské spoločnosti mohli podieľať na povojnovej obnove, zaviesť register overených európskych firiem pripravených na projekty.
- Finančné nástroje: poskytnúť záruky, pôžičky a poistenie EÚ pre investície, rozšíriť exportné poistenie a štátne záruky pre projekty na Ukrajine.
- Koordinácia a infraštruktúra: vytvoriť koordinačné centrá pre rekonštrukciu Ukrajiny v prihraničných regiónoch EÚ, podporiť rozvoj infraštruktúry členských štátov susediacich s Ukrajinou, podporovať partnerstvá a spoluprácu v oblasti energetiky a nerastných surovín.

4. Budovanie hospodárskej autonómie a odolnosti

Závislosť EÚ od externých dodávok surovín, energií a technológií predstavuje strategické riziko. Budovanie odolnosti si vyžaduje aj budovanie domácich ťažobných kapacít, efektívne obehové hospodárstvo, udržateľné využívanie zdrojov a inovácie v oblasti materiálov. Kľúčová je aj adaptácia na klimatické zmeny, najmä strategické nakladanie s vodou.

4.1 Závislosť od kritických surovín

Prioritou by mala byť diverzifikácia zdrojov, rozvoj domácich kapacít a podpora recyklácie. To zahŕňa spracovanie a opätovné využívanie batérií a elektronického odpadu, výskum alternatívnych surovín a využitie potenciálu v už existujúcich ložiskách. EÚ by mala tiež aktívne podporovať vznik sekundárnych trhov so surovinami a materiálmi. Opatrenia musia zahŕňať fiškálne stimuly a dotačné programy pre podporu obehového hospodárstva, musia však byť navrhnuté tak, aby neprinášali neúmernú administratívnu záťaž.

Odporúčania:

- Diverzifikácia a ťažba: diverzifikovať dodávky surovín, rozvíjať domácu ťažbu, recykláciu a spoločné zásoby EÚ; realizovať projekt „európske baně“ vrátane využitia slovenských zdrojov.
 - Recyklácia a sekundárne suroviny: rozvíjať trhy so sekundárnymi surovinami a vytvoriť európsku platformu pre obchod a certifikáciu.
 - Výskum a inovácie: podporovať výskum náhradných zdrojov a alternatívnych materiálov; rozvíjať inovačné partnerstvá v recyklačných technológiách cez Horizon Europe a ECF; stimulovať cirkulárne/obehové obchodné modely.

4.2 Strategické riadenie vody a zdrojov

Investície do odolnosti voči suchu a zvyšovanie kapacít pre opätovné využitie vody sú kľúčové pre budúcu konkurencieschopnosť priemyslu. EÚ musí podporovať širšie adaptačné stratégie priemyslu na klimatické zmeny, ako aj modernizáciu vodného hospodárstva, efektívne nakladanie s prírodnými zdrojmi.

Odporúčania:

- Investície a financovanie: investovať do opätovného využívania/recyklácie vody, posilniť odolnosť voči suchu.
- Podpora priemyslu: podporovať odvetvia v prispôsobovaní sa obmedzeným zdrojom spôsobeným zmenou klímy, vrátane zavádzania inteligentných vodohospodárskych riešení.

5. Digitálne a inovačne poháňaná Európa

Budúcnosť európskeho priemyslu závisí od inovácií a digitalizácie. AI, dátové priestory a moderné technológie môžu výrazne zvýšiť efektivitu a konkurencieschopnosť, ak budú dostupné pre všetky podniky v EÚ, najmä MSP. Kľúčom je bezpečné zdieľanie dát, spoľahlivá infraštruktúra a ochrana duševného vlastníctva.

5.1 Digitálny jednotný trh

Rozvoj digitálneho jednotného trhu je potrebný pre zvýšenie konkurencieschopnosti, no digitalizácia musí byť inkluzívna a dostupná pre všetky podniky, vrátane MSP. Vytváranie jednotných digitálnych štandardov a nástrojov, ako je digitálna identita, zníži administratívnu záťaž a zvýši transparentnosť. Dôležité je tiež posilniť infraštruktúru pre digitálne služby v menej rozvinutých regiónoch.

Odporúčania:

- Jednotné pravidlá: harmonizovať legislatívu pre digitálne služby, údaje a AI; odstrániť zbytočné národné odchýlky, zaviesť univerzálnu digitálnu identitu pre podniky v celej EÚ.
- Dostupnosť v regiónoch: vytvoriť digitálnu mapu pokrytia a konektivity MSP v menej rozvinutých regiónoch.

5.2 Digitálna transformácia MSP a prijatie umelej inteligencie

EÚ musí rozšíriť sieť európskych digitálnych inovačných centier a podporiť zapojenie podnikov do digitalizačných projektov. Aplikácia AI, digitálnych dvojčiat a smart systémov by mala byť podporovaná cez granty a výzvy, zároveň s intenzívnou podporou spolupráce medzi podnikmi a výskumnými inštitúciami.

Odporúčania:

- Nové technológie: podporovať zavádzanie AI, digitálnych dvojčiat a inteligentných systémov. Rozšíriť digitalizačné huby a poskytovať open source AI nástroje pre podniky.
- Vzdelávanie a piloty: zaviesť školiace poukážky pre MSP a podporovať pilotné projekty v malovýrobe, logistike a automobilovom sektore.
- Flexibilná regulácia: zabezpečiť adaptívne uplatňovanie AI Act prostredníctvom spolupráce regulátorov, priemyslu a akademickej sféry.

5.3 Európsky priemyselný dátový priestor

EÚ by mala podporovať vytváranie bezpečných rámcov pre zdieľanie dát medzi podnikmi. Je potrebné zabrániť fragmentácii trhu s dátami, ktorá ohrozuje konkurencieschopnosť. Pravidlá musia byť jednoduché, jasné a ľahko implementovateľné aj pre MSP.

Odporúčania:

- Rámce pre dáta: vytvoriť bezpečné rámce pre cezhraničné zdieľanie údajov v jednotlivých oblastiach a zabrániť fragmentácii trhu, ktorá vzniká prostredníctvom príliš komplexnej regulácie.
- Stratégia a infraštruktúra: rýchlo implementovať „Data Union Strategy“ a investovať do kybernetickej bezpečnosti; posilniť prepojenie so Spoločnou kybernetickou jednotkou EÚ.
- Nástroje pre MSP: zaviesť dátové trusty, podporiť štandardizáciu API a modelové dátové zmluvy.

5.4 Posilnenie ochrany duševného vlastníctva a transferu technológií

Ochrana práv duševného vlastníctva európskych firiem je štandard. EÚ však musí presadzovať aj nástroje na prenos inovácií z výskumného prostredia do praxe. Komercializácia verejného výskumu by mala byť prioritou inovačnej politiky EÚ.

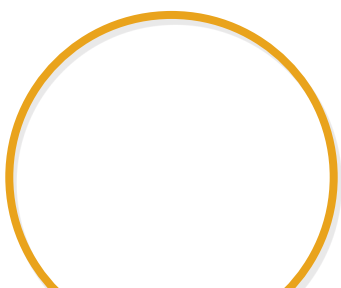
Odporúčania:

- Prenos výskumu a registrácia práv: uľahčiť komercializáciu výsledkov verejného výskumu do startupov a firiem, zaviesť zjednodušený režim ochrany duševného vlastníctva pre MSP.
- Licencovanie: zaviesť fiškálne zvýhodnenie pre licencovanie patentov a know-how medzi firmami v EÚ.

5.5 Ochrana osobných fyziologických a zdravotných údajov zo smart IoT

Odporúčania:

- Výskum a inovácie: podporovať rozvoj zdravotných a športových technológií, nositeľných zariadení a AI analýz.
- Bezpečné spracovanie dát: uplatniť princípy privacy-by-design a security-by-design; investovať do edge/cloud infraštruktúr pre biometrické údaje.
- Certifikácia a regulácia: rozvíjať certifikačné schémy pre nositeľné technológie a uplatniť vyváženú reguláciu humanoidných robotov, s ohľadom na inovácie, etiku a bezpečnosť.

ZÁVER

EÚ stojí pred obdobím zásadnej ekonomickej a technologickej transformácie. Konkurencieschopnosť, energetická bezpečnosť, moderná infraštruktúra, digitálna ekonomika a dostupná, vzdelaná pracovná sila sa stávajú kľúčovými predpokladmi udržateľného rastu. **Ak má Európa obstáť v globálnej súťaži, musí odstrániť fragmentáciu jednotného trhu, znížiť regulačnú záťaž, podporiť inovácie a vytvárať predvídateľné, kvalitné podmienky pre podnikanie.**

Odporúčania Republikovej únie zamestnávateľov zhrnuté v tomto materiáli vytvárajú ucelený rámec na to, aby EÚ dokázala znížiť náklady pre domáce podniky, mobilizovať investície, rozvíjať strategické odvetvia a zabezpečiť férové obchodné prostredie. Súčasne poskytujú priestor na to, aby Slovensko lepšie využilo svoje priemyselné kapacity a potenciál v energetike, výskume, digitalizácii a pracovnej sile.

Sme presvedčení, že dôsledná implementácia týchto odporúčaní podľa nášho názoru posilní dlhodobú konkurencieschopnosť slovenského aj európskeho priemyslu, zvýši odolnosť hospodárstva a vytvorí predpoklady pre stabilitu, rast a technologické líderstvo EÚ.

